

a la lluna de València

El cas misteriós del doctor Jekyll i el senyor Hyde

Robert L. Stevenson



Història de la porta

El senyor Utterson, l'advocat, era un home d'aspecte sever, que no s'illuminava mai amb un somriure, fred, distant i de poques paraules, reservat a l'hora de manifestar els seus sentiments, primíssim, llarg, eixut, avorrit i, a pesar de tot, agradable. En les reunions amb els amics, sobretot si el vi era del seu gust, als ulls li lluïa una espurna d'humanitat, una cosa que no es podia dir amb paraules, però que s'expressava no sols a través del seu aspecte en acabant de dinar, sinó també, més sovint i amb més intensitat, a través de les seues accions quotidianes.

Era un home rigorós amb ell mateix: bevia ginebra per castigar el seu gust pels bons vins i, encara que li agradava molt, feia vint anys que no posava els peus en un teatre. Però amb els altres era molt tolerant i, de vegades, fins i tot admirava, amb una certa enveja, la força d'esperit necessària per a fer males accions. Si es donava el cas, era més partidari d'ajudar que no de reprovar. «M'incline per l'heretgia de Caín² —solia dir, d'una forma desconcertant— i deixe que el meu germà se'n vaja al dimoni pel camí que més li agrada».

Aquest caràcter feia que, sovint, la fortuna el portara a convertir-se en l'única amista honesta i l'última bona influència de les persones caigudes en desgràcia, les quals,

² *Heretgia de Caín*: Gènesi, 4. Es refereix al passatge en el qual Caín assegura que no és el guardià del seu germà.

mentre continuaven visitant-lo, no descobrien ni una ombra de canvi en el comportament de l'advocat.

Sens dubte, mantenir aquesta conducta no representava cap esforç per al senyor Utterson, ja que, fins en els seus millors moments, era un home poc afable i les seues amistats semblava que es basaren només en els bons sentiments. Sovint, l'home modest accepta el cercle d'amistats que li ha deparat la fortuna, i aquest era el cas de l'advocat. Els seus amics eren, bé familiars, bé persones que coneixia des de feia molts anys; els seus afectes, com l'heura, creixien amb el temps, sense tenir en compte el caràcter de les persones que els inspiraven.

Així eren, també, els llaços que l'unien al senyor Richard Enfield, el seu parent llunyà i un home molt conegut a la ciutat. Per a moltes persones, aquesta relació constituïa un enigma i ningú no comprenia què podien tenir en comú. Els qui els trobaven durant un dels seus passeigs dominicals, explicaven que mai no deien res, que semblaven molt avorrits i que haurien saludat amb alegria l'aparició de qualsevol amic. Però, a pesar de tot, tant l'un com l'altre gaudien d'aquestes excursions, les consideraven el millor moment de la setmana i, per tal de no interrompre-les, no sols refusaven d'altres oportunitats de distracció sinó que també oblidaven les seues obligacions professionals.

Un dia, la passejada els portà a un carrer estret, situat en un dels barris més actius de Londres. Era un carrer curt i allò que se'n diu tranquil, però entre setmana l'agitava una intensa activitat comercial. Els seus habitants, segons semblava, vivien molt bé i tots tenien esperances de viure encara millor, perquè dedicaven una bona part dels guanys a millorar l'aspecte de les seues botigues. Per això, a un costat i a l'altre del carrer, les vitrines s'oferien al vianant amb un aire d'invitació, com dues files de venedores somrients.

Fins i tot els diumenges, quan els seus atractius principals restaven amagats i es quedava quasi desert, la pulcritud d'aquell carrer contrastava amb la brutícia del veïnat com una foguera en la foscor del bosc. Les ventalles acabades de pintar, els llautons perfectament il·lustrats, la netedat general i l'alegria atreïen immediatament l'atenció dels vianants.

Però dues cases més enllà del cantó, a mà esquerra en direcció est, la línia era trencada per l'entrada d'un carreró, i just en aquell punt, un edifici sinistre projectava sobre el carrer l'ombra de la seua teulada. Era una construcció de dues plantes, però no tenia finestres, només la porta de la planta baixa i una paret descolorida i bruta, com un rostre sense ulls, en el primer pis.

Tots els detalls deixaven entreveure una sòrdida i llarga negligència. La porta, sense anella ni timbre, estava despintada i plena de senyals. Els vagabunds que anaven a refugiar-se en els racons encenien mistos en les parets, les criatures jugaven a botigues en les escales, els xiquets que tornaven de l'escola provaven el tall dels seus ganivets en les ventalles de la porta i, almenys durant una generació, ningú no s'havia preocupat per aquells visitants impertinents ni havia reparat els desperfectes que causaven.

El senyor Enfield i l'advocat estaven a l'altra banda del carrer, però quan arribaren davant la porta, el primer alçà el seu bastó i l'assenyalà:

—¿T'havies fixat mai en aquesta porta? —preguntà. I com que el seu acompanyant contestà afirmativament, va afegir— Sempre em du a la memòria una història sorprenent.

—¿De veritat? —va dir el senyor Utterson amb una lleugera alteració de la veu—. ¿Quina història?

—Va passar com t'ho contaré —continuà el senyor

Enfield—. Devien ser les tres d'una fosca matinada d'hivern; jo tornava a casa des de vés a saber quin remot racó del món i vaig arribar a una part de la ciutat on no veia absolutament res, llevat dels fanals. Vaig recórrer carrers i carrers mentre la gent dormia; carrers i carrers que semblaven il·luminats per al pas d'una processó, però estaven tan deserts com una església, fins que, finalment, em vaig sentir en aquell estat en què un home escolta i torna a escoltar i comença a preocupar-se pel temps que fa que no ha vist un policia. En això, vaig veure dues figures: l'una, un homenet que caminava a bon pas, ranquejant, i l'altra, una xiqueta de vuit o deu anys que corria carrer avall tan de pressa com li ho permetien les cames. I, sí senyor, en arribar al cantó toparen l'un amb l'altra i aleshores vingué la part pitjor de la història, perquè l'home passà tranquil·lament per damunt la xiqueta i la deixà, queixant-se, a terra. Tal com t'ho conte no sembla una gran cosa, però va ser horrible. No pareixia un home, sinó un terrible *juggernaut*³. Vaig córrer darrere d'ell, l'agafí del coll i el vaig obligar a tornar al lloc de l'accident, on s'havia format un grup al voltant de la xiqueta, que continuava gemegant i queixant-se. Ell estava perfectament tranquil i no va oposar la menor resistència, però em va mirar d'una forma tan ferotge que em vaig notar córrer la suor per tot el cos, com quan l'havia perseguit. La gent que s'hi havia congregat eren els familiars de la xiqueta. Havien anat a avisar un metge, que, per cert, no va tardar molt a arribar. Segons el medicastre, l'accident no havia estat

³ *Juggernaut*: Forma anglosaxona de la paraula índia *Jagarmath*, el senyor del món, que és un dels títols de Krishna. Una vegada a l'any, el déu era tret en processó pels carrers i alguns fidels, per purificar-se, es llançaven sota les grans rodes del seu carro.



massa greu, només la impressió. I en això es podria haver acabat tot, però hi havia una circumstància curiosa: des del moment en què el vaig veure, aquell home m'havia produït una enorme repugnància, com els havia passat també, naturalment, als parents de la xiqueta. Però em va sorprendre l'actitud del metge. Era un home rutinari i sec, d'edat indefinida i sense cap senyal particular, amb un marcat accent d'Edimburg i amb la mateixa sensibilitat que un tronc i, a pesar d'això, cada volta que ell mirava el meu presoner, li notava una tremolor, es posava pàl·lid i no podia dissimular les ganes de matar-lo. Jo endevinava els pensaments del metge, com ell endevinava els meus, però com que no podíem assassinar-lo, intentàrem aprofitar les circumstàncies de la millor forma possible. Li diguérem que organitzaríem un gran escàndol i que el seu nom correria, com un drap brut, d'un cap a l'altre de Londres. Si tenia amics, els perdria, i si havia aconseguit alguna reputació, nosaltres ens encarregaríem de tirar-la per terra. I mentre li tréiem els colors d'aquella forma, intentàvem apartar les dones, les quals, com harpies salvatges, tractaven d'arrapar-lo. Jo no havia vist mai unes cares tan carregades d'odi, però aquell home, a pesar que se'l veia atemorit, ho suportava tot amb una fredor insolent i sinistra, com un autèntic dimoni. «Si han decidit vostés traure diners d'aquest accident —va dir— no puc oposar-me. Un cavaller sempre està obligat a evitar l'escàndol. ¿Què m'ha de costar?» Ens proposàrem d'arrencar-li cent lliures per a la família de la xiqueta i, encara que ell no hi estava d'acord, la por va acabar convencent-lo. Ara el problema era aconseguir els diners i, ¿et creuràs que ens va portar fins aquesta porta? Va traure la clau, va entrar i va eixir de seguida amb deu lliures en metàl·lic i un xec al portador, contra la Banca Coutts, el qual anava signat per una

persona que no puc mencionar, encara que es tracta d'un dels misteris més interessants de la història: un nom molt conegut i que hem llegit sovint en lletra impresa. La xifra era alta però la firma valia molt més, si és que era autèntica. De manera que em vaig prendre la llibertat de comentar al nostre home que tot aquell negoci em semblava una farsa perquè no és normal el fet d'entrar a un soterrani a les quatre de la matinada i eixir amb un xec de quasi cent lliures, firmat per una altra persona. Però ell restava calmat i segur. «Poden estar tranquils —va dir—, em quedaré amb vostés fins que els bancs òbriguen i cobraré jo mateix el xec». Així que ens en vam anar tots junts: el metge, el pare de la xiqueta, aquell home i jo, i passàrem la resta de la nit a ma casa. I l'endemà, després de desdejunar, anàrem al banc tots junts. Jo mateix vaig presentar el xec al caixer i posí de manifest les meues sospites sobre la seua autenticitat. Però d'això, res: el xec era bo.

—Vinga, home —digué el senyor Utterson.

—Veig que penses com jo —digué el senyor Enfield—. És una història lletja. Aquell individu era un personatge amb el qual no hi havia res a fer, un autèntic perdut, i l'home que havia firmat el xec és l'amabilitat en persona, un personatge cèlebre i, per acabar-ho d'arreglar, conegut per les seues bones obres. Supose que és un xantatge, un home honest que està pagant massa cara alguna relliscada de la seua joventut. En conseqüència vaig batejar aquest edifici amb el nom de la casa del xantatge, encara que això no ajuda a resoldre el misteri.

I, després d'haver dit aquelles paraules, el senyor Enfield tornà a perdre's en les seues meditacions, fins que el seu amic li va fer una pregunta inesperada.

—¿I saps si l'home que firmà el xec viu ací?

—Seria el lloc més adequat, ¿no? —respongué el senyor Enfield—. Però jo crec recordar que viu en no sé quina plaça.

—¿I no li has preguntat res a propòsit d'aquesta porta? —digué el senyor Utterson.

—No senyor, he tingut aquesta delicadesa —va ser la resposta—. Estic en contra de certes preguntes perquè em recorden massa el dia del Judici Final. Qui fa una pregunta és com qui tira una pedra; el curiós es queda tan tranquil mentre la pedra redola i n'arrossega d'altres, fins que, un mal dia, totes van a caure sobre el cap d'un pobre infeliç que reposava en el seu jardí i, finalment, la família es veu obligada a canviar de cognom. No senyor. Jo sempre he seguit una norma: com més estrany em sembla el cas, menys preguntes faig.

—Una magnífica norma —va dir l'advocat.

—Però he investigat aquesta casa pel meu compte —continuà el senyor Enfield—. Fa la impressió que no està habitada. No hi ha cap altra porta i l'únic que entra o ix, molt de tard en tard, és el protagonista de la meua aventura. Al primer pis hi ha tres finestres que miren al pati interior i baix no n'hi ha cap; encara que els vidres estan molt nets, les finestres estan sempre tancades. Però, generalment, ix fum per la xemeneia, de manera que la casa ha d'estar habitada, encara que es fa difícil d'assegurar-ho, perquè en aquesta part del barri, els edificis estan tan junts i són tan irregulars que és impossible saber on comença l'un i on acaba l'altre.

Els dos amics continuaren el seu passeig en silenci, fins que el senyor Utterson va fer un comentari.

—Una magnífica norma, Enfield —va dir.

—Sí, això crec jo també —respongué l'amic.

—Però —continuà l'advocat— m'agradaria fer-te una pregunta, a pesar de tot. Voldria saber el nom d'aquell home que atropellà la xiqueta.

—Home —digué el senyor Enfield—, no crec que peque d'indiscret si t'ho dic: era un tal Hyde.

—Ja —murmurà Utterson—. ¿I quin aspecte tenia?

—No és fàcil descriure'l. Hi havia alguna cosa maligna en el seu aspecte, una cosa desagradable, molesta, detestable. Mai no havia vist un home tan repugnant, però no sabia dir-te el perquè. El seu aspecte contrafet fa pensar que sofreix alguna deformació, encara que jo no sabia dir-te quina. És realment un personatge extraordinari, però no sé quin detall del seu aspecte podria caracteritzar-lo. No sé com descriure'l. I no és que em falle la memòria, perquè puc assegurar que el recorde com si el tinguera davant meu en aquest moment.

El senyor Utterson tornà a caminar en silenci, immers en unes profundes reflexions que, sens dubte, el preocupaven.

—¿Estàs ben segur que utilitzà la clau? —preguntà finalment.

—Amic meu... —començà Enfield, sorprès.

—Sí, sí, ja ho sé —el tallà Utterson—. Comprenc que t'estranye la meua pregunta, però és que si no t'he preguntat encara el nom de l'altra persona, és perquè ja sé qui és. Com veuràs, Richard, el teu relat no em ve de nou. Per això et demane que, si en algun detall no has estat exacte, el rectifiques.

—Crec que hauries d'haver-m'ho advertit —protestà l'altre, una miqueta molest—, però t'assegure que el meu relat és tan exacte que resulta pedant, com tu diries. L'individu tenia una clau i encara la té; vaig veure que la utilitzava no fa ni una setmana.

El senyor Utterson sospirà profundament, però no va dir ni una sola paraula i el seu jove amic va resumir:

—Una nova lliçó per a aprendre a callar —digué—. Estic avergonyit de tenir una llengua tan llarga. Fem un tracte: no tornem a parlar mai més d'aquest assumpte.

—Accepte de tot cor —digué l'advocat—. D'acord.